

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
на тему:

**ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ
ЯК СКЛADOVA ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ**

Виконала:

здобувачка IV курсу,

група БІС-51-22

спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»

Ільчук Іванна Дмитрівна

Науковий керівник:

доктор історичних наук, старший

дослідник, професор кафедри

артменеджменту та інформаційних
технологій

Кашеварова Наталія Григорівна

Рецензент:

Начальниця відділу наукової та

редакційно-видавничої діяльності,

кандидатка філологічних наук

Бугайова Оксана Іванівна

Допущено до захисту:

протокол засідання кафедри

№___ від ___ травня 2026 р.

завідувач кафедри артменеджменту

та інформаційних технологій

_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Ільчук І. Д. Електронні бібліотеки як складова інформаційного простору України. – Кваліфікаційна робота.

Об'єктом дослідження є електронні бібліотеки України як складова інформаційного простору держави.

Предметом дослідження є особливості функціонування електронної бібліотеки «Україніка», її інформаційні ресурси, структура та роль у забезпеченні доступу до цифрової культурної й наукової спадщини України.

Метою дослідження є визначення ролі електронних бібліотек у формуванні інформаційного простору України та аналіз особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» як сучасного цифрового інформаційного ресурсу.

У дипломній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти функціонування електронних бібліотек в Україні, а також особливості діяльності електронної бібліотеки «Україніка». Розкрито поняття, сутність та основні функції електронних бібліотек, охарактеризовано їх місце в інформаційному просторі держави. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек в Україні. Висвітлено історію створення, структуру, інформаційні ресурси та сервіси ЕБ «Україніка», визначено її роль у формуванні національного інформаційного простору. Розглянуто інноваційні технології розвитку електронних бібліотек, зокрема штучний інтелект, хмарні технології та автоматизацію бібліотечних процесів. Окреслено перспективи розвитку цифрових бібліотечних ресурсів України в умовах цифрової трансформації суспільства.

Ключові слова: електронні бібліотеки, інформаційний простір, цифрові ресурси, «Україніка», цифровізація, бібліотечні сервіси, інформаційні технології, відкритий доступ, культурна спадщина, нормативно-правове забезпечення.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК	7
1.1. Поняття, сутність та функції електронних бібліотек.....	7
1.2. Електронні бібліотеки в системі інформаційного простору України.....	13
1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек.....	17
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЕБ «УКРАЇНІКА».....	22
2.1. Історія створення та основні напрями діяльності ЕБ «Україніка».....	22
2.2. Структура, інформаційні ресурси та сервіси ЕБ «Україніка».....	27
2.3. Роль ЕБ «Україніка» у формуванні інформаційного простору України.....	32
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ	39
3.1. Інноваційні технології у розвитку електронних бібліотек.....	39
3.2. Перспективи розвитку електронної бібліотеки «Україніка» та інших цифрових бібліотечних ресурсів України.....	44
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та процесами цифровізації суспільства, які суттєво впливають на функціонування бібліотечної сфери. У сучасних умовах електронні бібліотеки стають важливою складовою інформаційного простору держави, забезпечуючи оперативний доступ до наукових, освітніх, культурних та історичних ресурсів незалежно від місця перебування користувача.

Особливого значення електронні бібліотеки набувають в Україні в умовах активного розвитку цифрової інфраструктури, інтеграції до світового інформаційного простору та необхідності збереження національної культурної спадщини у цифровому форматі. Електронні бібліотеки сприяють популяризації українознавчих ресурсів, розширенню доступу до документної інформації, розвитку освіти й науки, а також забезпечують збереження цифрових копій цінних документів.

Важливе місце серед електронних бібліотек України посідає електронна бібліотека Україніка, яка акумулює значний масив електронних ресурсів, пов'язаних з історією, культурою, наукою та духовною спадщиною України. Дослідження особливостей функціонування ЕБ «Україніка» дає можливість проаналізувати сучасний стан розвитку електронних бібліотек, їхню роль у формуванні національного інформаційного простору та визначити перспективи подальшого вдосконалення цифрових бібліотечних ресурсів.

Актуальність теми також визначається необхідністю вивчення проблем функціонування електронних бібліотек, зокрема питань цифрового збереження інформації, авторського права, технологічного забезпечення та підвищення ефективності інформаційного обслуговування користувачів.

Метою дослідження є визначення ролі електронних бібліотек у формуванні інформаційного простору України та аналіз особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» як сучасного цифрового інформаційного ресурсу.

Завдання дослідження:

- розкрити поняття, сутність та функції електронних бібліотек;
- охарактеризувати місце електронних бібліотек у системі інформаційного простору України;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек;
- дослідити історію створення та основні напрями діяльності електронної бібліотеки «Україніка»;
- проаналізувати структуру, інформаційні ресурси та сервіси ЕБ «Україніка»;
- визначити роль електронної бібліотеки «Україніка» у формуванні інформаційного простору України;
- розглянути інноваційні технології у розвитку електронних бібліотек;
- окреслити перспективи розвитку електронної бібліотеки «Україніка» та інших цифрових бібліотечних ресурсів України.

Об’єктом дослідження є електронні бібліотеки України як складова інформаційного простору держави.

Предметом дослідження є особливості функціонування електронної бібліотеки «Україніка», її інформаційні ресурси, структура та роль у забезпеченні доступу до цифрової культурної й наукової спадщини України.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема аналізу й синтезу, системного підходу, порівняльного методу, а також методу узагальнення. Для дослідження особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» застосовано метод аналізу електронних інформаційних ресурсів.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні та систематизації підходів до вивчення ролі електронних бібліотек у формуванні інформаційного простору України. У роботі здійснено комплексний аналіз особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» як одного з ключових

цифрових ресурсів українознавчого спрямування та визначено її місце в сучасній системі інформаційних ресурсів держави.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження для подальшого вивчення електронних бібліотек України та вдосконалення їх функціонування. Отримані результати можуть бути застосовані у діяльності бібліотечних та інформаційних установ, а також у навчальному процесі під час підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Апробація роботи. Окремі результати та висновки, отримані в ході проведеного дослідження, були опубліковані у збірнику матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Культура, інформація, комунікація: міждисциплінарний діалог» (НАКККиМ, м. Київ, 9-10 квітня 2026 р.), тези на тему: «Роль електронних бібліотек у формуванні інформаційного простору України».

Структура роботи обумовлена логікою розкриття теми, метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінка. Список використаних джерел охоплює 65 позиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства електронні бібліотеки набувають особливого значення як важливий елемент цифрової інфраструктури знань та складова національного інформаційного простору. Їх поява та активне впровадження зумовлені процесами цифровізації, зростанням обсягів електронної інформації та необхідністю забезпечення швидкого й зручного доступу до інформаційних ресурсів.

Теоретичне осмислення сутності електронних бібліотек, їх функцій та ролі в інформаційному середовищі є важливим для розуміння сучасних тенденцій розвитку бібліотечної справи. У цьому контексті електронні бібліотеки розглядаються як складні інформаційні системи, що поєднують технологічні, організаційні та змістові компоненти для забезпечення доступу до цифрових ресурсів.

Даний розділ присвячено аналізу теоретичних засад функціонування електронних бібліотек, їх місця в інформаційному просторі України та нормативно-правового забезпечення їх діяльності. Розгляд зазначених питань дозволить сформувати базу для подальшого дослідження особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» та її ролі у розвитку національного інформаційного простору.

1.1. Поняття, сутність та функції електронних бібліотек

Електронні бібліотеки є важливою складовою сучасного інформаційного суспільства та одним із ключових елементів цифрової інфраструктури знань. У науковій літературі поняття «електронна бібліотека» трактується як інформаційна система, що забезпечує збирання, зберігання, опрацювання та

надання доступу до електронних документів і цифрових колекцій через мережеві технології [37; 45].

Дослідники наголошують, що електронна бібліотека є не просто сукупністю цифрових документів, а складною організованою системою, яка поєднує інформаційні ресурси, програмно-технічні засоби та сервіси доступу до знань [55]. У цьому контексті вона виступає як інтегрований інформаційний ресурс, що забезпечує ефективне задоволення інформаційних потреб користувачів у режимі віддаленого доступу.

Сутність електронних бібліотек полягає у переході від традиційної моделі бібліотечного обслуговування до цифрової, що базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій. Такий перехід дозволяє забезпечити оперативність доступу до інформації, її багаторазове використання, а також збереження культурної та наукової спадщини у цифровому форматі [20; 45].

У наукових працях виділяють низку основних функцій електронних бібліотек. Насамперед, це інформаційна функція, яка полягає у забезпеченні доступу користувачів до різноманітних електронних ресурсів. Освітня функція проявляється у підтримці навчального процесу, особливо в умовах дистанційного навчання [2; 3; 25].

Науково-дослідна функція забезпечує доступ до наукових публікацій, баз даних і репозитаріїв, сприяючи розвитку дослідницької діяльності. Важливою є також культурно-збережувальна функція, яка полягає у цифровізації та збереженні документальної й культурної спадщини [1; 13; 14].

Окрім цього, електронні бібліотеки виконують комунікаційну функцію, забезпечуючи взаємодію між користувачами та інформаційними ресурсами, а також інноваційну функцію, пов'язану із впровадженням сучасних технологій та автоматизацією процесів [6; 27; 57].

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства електронні бібліотеки набувають особливого значення як важливий елемент цифрової інфраструктури знань та складова національного інформаційного простору. Їх поява та активне впровадження зумовлені процесами цифровізації, зростанням

обсягів електронної інформації та необхідністю забезпечення швидкого й зручного доступу до інформаційних ресурсів.

Теоретичне осмислення сутності електронних бібліотек, їх функцій та ролі в інформаційному середовищі є важливим для розуміння сучасних тенденцій розвитку бібліотечної справи. У цьому контексті електронні бібліотеки розглядаються як складні інформаційні системи, що поєднують технологічні, організаційні та змістові компоненти для забезпечення доступу до цифрових ресурсів.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що проблема електронних бібліотек є багатовимірною та активно розробляється у сучасній бібліотекознавчій та інформаційній науці. Теоретичні аспекти функціонування електронних бібліотек, їх сутність, структура та класифікаційні характеристики досить ґрунтовно розкриваються у сучасних наукових дослідженнях. Зокрема, у працях А. Прилуцької здійснено детальний понятійно-термінологічний аналіз поняття «електронна бібліотека», де підкреслюється багатовимірність цього явища, його залежність від розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, а також відмінність від традиційних бібліотечних систем [37]. Авторка акцентує увагу на тому, що електронна бібліотека не зводиться лише до цифрової колекції документів, а є складною інформаційною системою, яка включає ресурси, сервіси та механізми управління інформацією.

В. Резніченко, О. Захарова, Е. Захарова розглядають електронні бібліотеки як інтегровані інформаційні системи з багаторівневою структурою, що поєднує електронні фонди, метадані, програмне забезпечення та сервіси доступу до інформації [45]. Автори наголошують на системному характері електронної бібліотеки, яка функціонує як єдиний інформаційний комплекс, орієнтований на задоволення різноманітних інформаційних потреб користувачів.

Питання функціонування електронних бібліотек у контексті розвитку інформаційного суспільства та цифрової трансформації бібліотечної сфери більш детально розкриваються у працях О. Каращук та О. Чернявської. У дослідженнях О. Каращук підкреслюється, що електронні бібліотеки є

ключовими елементами сучасного інформаційного простору, які забезпечують доступність знань і сприяють інтеграції бібліотечних ресурсів у глобальне інформаційне середовище [20]. У свою чергу, О. Чернявська акцентує увагу на їх інфраструктурній ролі, зазначаючи, що електронні бібліотеки виступають важливим компонентом цифрової екосистеми суспільства, забезпечуючи взаємодію між користувачами, інформаційними ресурсами та технологічними платформами [55].

Значну увагу вітчизняні та зарубіжні дослідники приділяють освітньому та науковому потенціалу електронних бібліотек, розглядаючи їх як невід'ємний інструмент сучасної системи освіти та наукової комунікації. У працях І. Беззуб підкреслюється, що електронні бібліотеки відіграють ключову роль у забезпеченні доступу здобувачів освіти до навчальних і наукових ресурсів, сприяючи формуванню інформаційної культури та розвитку самостійної навчальної діяльності [2]. Дослідники Л. Бондар, І. Киричок, О. Левашова акцентують увагу на тому, що електронні бібліотеки є важливим елементом забезпечення якості вищої освіти, оскільки вони розширюють можливості доступу до актуальних наукових джерел, підвищують ефективність освітнього процесу та інтегруються в систему електронного навчання [3].

У свою чергу, О. Кучерук та співавтори розглядають електронні бібліотеки як базовий ресурс інформаційного забезпечення педагогічної та науково-дослідної діяльності, особливо в умовах активного розвитку дистанційної освіти та цифровізації освітнього середовища. Автори підкреслюють, що використання електронних бібліотек дозволяє забезпечити безперервність освітнього процесу, незалежно від просторових і часових обмежень [25].

Окремий і надзвичайно важливий напрям наукових досліджень становлять питання збереження культурної, наукової та документальної спадщини в цифровому форматі. У цьому контексті О. Анісімова та Ю. Ребреньок акцентують увагу на тому, що електронні бібліотеки виступають ефективним інструментом цифрового збереження та популяризації культурної

спадщини, забезпечуючи її доступність для широкого кола користувачів незалежно від їхнього місцезнаходження [1].

У працях Л. Дубровіної та співавторів розглядаються проблеми формування цифрових колекцій документальної культурної спадщини, підкреслюється значення електронних бібліотек як складових національної системи збереження інформаційних ресурсів та важливого елемента цифрової гуманітаристики [14]. Автори наголошують, що цифровізація бібліотечних фондів є необхідною умовою довготривалого збереження унікальних документів та забезпечення їх наукового використання.

Подібну позицію займає Н. Пасмор, що розглядає електронні бібліотеки як інструмент забезпечення доступу до культурної пам'яті суспільства, підкреслюючи їх роль у формуванні інформаційного середовища, орієнтованого на збереження та трансляцію культурних цінностей для майбутніх поколінь [31].

Особливу увагу в сучасних наукових дослідженнях приділено питанням розвитку національних електронних бібліотек України, які розглядаються як стратегічно важливі елементи формування національного інформаційного простору та збереження культурної ідентичності. У працях В. Попика обґрунтовуються концептуальні засади створення фундаментальної національної електронної бібліотеки, зокрема електронної бібліотеки «Україніка», яка розглядається як інтегрований українознавчий інформаційний ресурс, спрямований на акумулювання, систематизацію та надання доступу до документальної спадщини України [34].

У дослідженнях Л. Коновал розкривається роль національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка», підкреслюється її значення як інструменту консолідації розпорошених інформаційних ресурсів та створення єдиного цифрового середовища для збереження та популяризації українознавчих матеріалів [23]. Авторка акцентує увагу на тому, що подібні ресурси сприяють інтеграції

України у світовий інформаційний простір та підвищують доступність національної культурної спадщини.

У свою чергу, В. Добровольська розглядає електронну бібліотеку «Україніка» як унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини, що поєднує функції збереження, наукового опрацювання та інформаційного забезпечення користувачів [12]. У її працях підкреслюється значення «Україніки» як важливого елементу національної інформаційної системи, що забезпечує доступ до різноманітних джерел українознавчого характеру та сприяє розвитку гуманітарних досліджень [10, 11, 12].

Окремий напрям наукових досліджень становлять технологічні аспекти функціонування електронних бібліотек, які пов'язані з автоматизацією бібліотечних процесів, розвитком цифрових сервісів та впровадженням інноваційних інформаційних технологій. У працях Н. Вовк розглядаються питання автоматизації підсистеми обслуговування користувачів, що дозволяє підвищити ефективність доступу до інформаційних ресурсів та оптимізувати бібліотечні процеси [6].

І. Лобузін у своїх дослідженнях акцентує увагу на цифрових бібліотечних проєктах як складних інформаційних системах, розглядає технологічні рішення управління життєвим циклом електронних колекцій, а також підкреслює значення стандартизації та метаданих для ефективного функціонування електронних бібліотек [27; 28].

Подібні підходи простежуються у працях А. Юдова, де аналізуються трансформаційні процеси бібліотечних сервісів у цифровому середовищі та підкреслюється зростання ролі інноваційних технологій у забезпеченні якісного інформаційного обслуговування користувачів [57].

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про значний рівень розробленості проблематики електронних бібліотек. Водночас потребують подальшого дослідження питання їх комплексного функціонування в системі інформаційного простору України, зокрема на прикладі електронної бібліотеки «Україніка», що зумовлює актуальність подальшого наукового аналізу.

Таким чином, аналіз наукових підходів до визначення сутності, функцій та напрямів розвитку електронних бібліотек свідчить про їх багатофункціональний характер і значну роль у сучасному інформаційному суспільстві. Електронні бібліотеки виступають не лише як інструмент доступу до інформації, а й як важливий компонент цифрової інфраструктури знань, що забезпечує інтеграцію освітніх, наукових і культурних ресурсів.

Водночас для повнішого розуміння їх значення необхідно розглянути місце електронних бібліотек у ширшій системі інформаційного простору України, що дозволить визначити їх роль у формуванні, структуризації та розвитку національного інформаційного середовища.

1.2. Електронні бібліотеки в системі інформаційного простору України

Інформаційний простір України є складною багаторівневою системою, що охоплює сукупність інформаційних ресурсів, технологій, інституцій та комунікаційних каналів, які забезпечують створення, зберігання, обробку та поширення інформації. У сучасних умовах його розвиток значною мірою визначається процесами цифровізації та інтеграції інформаційних ресурсів у єдине електронне середовище.

Електронні бібліотеки займають у цій системі важливе місце, оскільки виступають одним із ключових механізмів формування, організації та доступу до цифрових інформаційних ресурсів. Вони забезпечують акумулювання різноманітних документів, їх систематизацію та надання користувачам у зручному електронному форматі, що суттєво розширює можливості інформаційного обміну.

У науковій літературі підкреслюється, що електронні бібліотеки є не лише сховищем цифрових документів, а й активним елементом інформаційної інфраструктури суспільства, який забезпечує взаємодію між виробниками та споживачами інформації, сприяючи формуванню єдиного інформаційного

простору [20; 57]. Завдяки цьому вони виконують функцію посередника між різними інформаційними системами, інтегруючи розрізнені ресурси в єдине цифрове середовище.

Важливою складовою інформаційного простору України є національні та наукові електронні бібліотеки, які виконують стратегічну роль у забезпеченні доступу до вітчизняних інформаційних ресурсів, формуванні відкритого науково-освітнього середовища та збереженні культурної спадщини. Вони виступають не лише як сховища цифрових документів, але й як інфраструктурні елементи, що забезпечують систематизацію, довготривале зберігання та ефективне використання інформаційних ресурсів на національному рівні.

У наукових дослідженнях підкреслюється, що розвиток електронних бібліотек в Україні тісно пов'язаний із процесами цифровізації бібліотечної справи та інтеграції різних типів інформаційних установ у єдиний інформаційний простір. Особливого значення набувають проекти, спрямовані на створення інтегрованих цифрових платформ, які поєднують бібліотечні, архівні та музейні ресурси в єдину систему доступу до документальної спадщини [34].

Такі ініціативи дозволяють не лише консолідувати розпорошені інформаційні ресурси, але й забезпечують їх взаємодію, підвищують рівень доступності для користувачів та сприяють формуванню цілісного цифрового культурного простору. У цьому контексті важливу роль відіграють національні цифрові бібліотечні проекти, які спрямовані на акумулювання українознавчих ресурсів та їх інтеграцію у світовий інформаційний обмін [23].

Крім того, такі електронні ресурси сприяють популяризації наукових знань, забезпечуючи доступ дослідників, викладачів і студентів до актуальних джерел інформації незалежно від їх місцезнаходження. Це, у свою чергу, підвищує рівень наукової комунікації та сприяє розвитку дослідницького потенціалу суспільства.

Національні та наукові електронні бібліотеки є важливим елементом інформаційного простору України, що забезпечує інтеграцію інформаційних ресурсів, їх збереження та ефективне використання в умовах цифрової трансформації суспільства.

Електронні бібліотеки також відіграють важливу роль у забезпеченні відкритого доступу до інформації, що є однією з ключових тенденцій розвитку сучасного інформаційного суспільства. Концепція відкритого доступу передбачає вільне та безкоштовне отримання користувачами наукових, освітніх і культурних ресурсів, що суттєво змінює традиційні підходи до поширення знань і інформаційного обслуговування.

У цьому контексті електронні бібліотеки виступають як інструмент демократизації доступу до інформації, забезпечуючи рівні можливості для різних категорій користувачів незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання чи рівня інформаційної інфраструктури. Завдяки цьому вони сприяють подоланню інформаційної нерівності, яка залишається однією з актуальних проблем цифрового суспільства.

Окрім цього, електронні бібліотеки значно розширюють можливості користувачів щодо отримання та використання знань, забезпечуючи оперативний доступ до великих масивів інформації, зручні пошукові системи та інтегровані сервіси роботи з документами. Це сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, наукових досліджень та самоосвіти.

Важливим аспектом є також формування та розвиток інформаційної культури населення, оскільки використання електронних бібліотек потребує відповідних навичок роботи з цифровими ресурсами, критичного аналізу інформації та вміння орієнтуватися в інформаційному середовищі. У цьому сенсі електронні бібліотеки виконують не лише інформаційну, але й освітньо-культурну функцію, сприяючи формуванню компетентного користувача інформації [2; 3].

Електронні бібліотеки є важливим інструментом реалізації принципів відкритого доступу, забезпечення інформаційної рівності та підвищення рівня інформаційної культури суспільства в умовах цифрової трансформації.

Окремо слід відзначити, що електронні бібліотеки інтегруються у глобальний інформаційний простір, забезпечуючи взаємодію з міжнародними інформаційними системами, цифровими репозитаріями та науковими платформами відкритого доступу. Така інтеграція реалізується через використання міжнародних стандартів опису та обміну даними, спільних протоколів метаданих, а також участь у міжнародних цифрових бібліотечних проєктах.

Завдяки цьому електронні бібліотеки України отримують можливість бути частиною глобальної системи знань, що забезпечує взаємне обмінювання інформаційними ресурсами та розширення наукової комунікації. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню видимості українських наукових і культурних ресурсів у світовому інформаційному просторі, їх індексації в міжнародних базах даних та включенню до глобальних цифрових колекцій.

Важливим наслідком такої інтеграції є посилення міжнародного наукового співробітництва, оскільки електронні бібліотеки стають платформою для обміну результатами досліджень, спільних проєктів і доступу до міждисциплінарних знань. Це також сприяє підвищенню конкурентоспроможності української науки та освіти на міжнародному рівні.

Крім того, інтеграція у глобальний інформаційний простір дозволяє Україні брати участь у формуванні світової цифрової культурної спадщини, забезпечуючи представлення національних ресурсів у міжнародних ініціативах цифровізації культури та науки. Електронні бібліотеки виступають не лише національним, а й міжнародним інструментом інформаційної взаємодії, що сприяє інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Таким чином, електронні бібліотеки є важливим структурним елементом інформаційного простору України, який забезпечує його інтеграцію в глобальне інформаційне середовище, сприяє розвитку наукових комунікацій, розширенню

доступу до знань та формуванню єдиного цифрового культурно-освітнього простору.

Разом із тим ефективне функціонування електронних бібліотек неможливе без належного нормативно-правового регулювання, яке визначає їх статус, принципи діяльності, порядок формування та використання інформаційних ресурсів. Саме тому доцільним є розгляд правових засад діяльності електронних бібліотек в Україні.

1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек

Нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек є важливою складовою їхнього функціонування, оскільки визначає правові засади створення, використання, збереження та поширення цифрових інформаційних ресурсів. У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства правове регулювання бібліотечної діяльності набуває особливого значення, адже забезпечує баланс між відкритим доступом до інформації та захистом авторських і суміжних прав.

Основу нормативно-правової бази у сфері бібліотечної та інформаційної діяльності в Україні становлять Конституція України, яка гарантує право кожного громадянина на інформацію, а також низка спеціальних законодавчих актів, що регулюють інформаційні відносини та функціонування бібліотечних установ. Саме вони формують правове підґрунтя для розвитку як традиційних, так і електронних бібліотек у цифровому середовищі.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» визначає загальні правові, організаційні та економічні засади діяльності бібліотек, їхні основні завдання, функції та принципи функціонування. У цьому законі закріплено положення щодо забезпечення доступу користувачів до інформаційних ресурсів, збереження бібліотечних фондів та розвитку бібліотечної справи. Хоча документ був прийнятий у контексті традиційних бібліотек, його

положення сьогодні розширюються та інтерпретуються з урахуванням розвитку електронних бібліотек як сучасної форми інформаційних установ [39].

Важливе значення має також Закон України «Про інформацію», який закріплює основоположне право громадян на отримання, використання, поширення та зберігання інформації. Він визначає принципи інформаційних відносин, серед яких відкритість, доступність, об'єктивність та достовірність інформації. У контексті функціонування електронних бібліотек цей закон є базовим, оскільки саме він забезпечує правові гарантії вільного доступу користувачів до інформаційних ресурсів та визначає загальні рамки інформаційної діяльності в суспільстві [42].

Окрім цього, зазначені нормативно-правові акти створюють передумови для розвитку цифрових бібліотечних сервісів, розширення доступу до електронних ресурсів та формування відкритого інформаційного середовища, що є ключовим елементом сучасного інформаційного суспільства.

Не менш значущим у системі нормативно-правового забезпечення є Закон України «Про науково-технічну інформацію», який регламентує правові та організаційні засади створення, збирання, використання, зберігання та поширення науково-технічної інформації. Він визначає механізми функціонування інформаційних ресурсів наукового характеру, що є базовою складовою для формування електронних бібліотек наукового профілю. Саме на основі положень цього закону здійснюється розвиток наукових баз даних, електронних колекцій та репозитаріїв, які забезпечують доступ до результатів наукових досліджень і сприяють інтеграції української науки у світовий інформаційний простір [43].

У контексті діяльності електронних бібліотек особливого значення набуває Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який визначає правовий статус електронного документа, його юридичну силу, а також порядок створення, обробки, передавання та зберігання електронних інформаційних ресурсів. Норми цього закону є принципово важливими для функціонування електронних бібліотек, оскільки значна

частина їх фондів формується саме у вигляді електронних документів, що потребують чіткого правового регулювання їх обігу та довготривалого збереження [40].

Крім того, положення цього закону забезпечують можливість легітимного використання електронних ресурсів у науковій, освітній та культурній діяльності, що сприяє розвитку цифрових бібліотечних сервісів і підвищенню ефективності інформаційного обслуговування користувачів.

Важливе місце у системі нормативно-правового забезпечення діяльності електронних бібліотек займає Закон України «Про авторське право і суміжні права», який регулює відносини у сфері інтелектуальної власності, зокрема в умовах цифрового середовища. Цей закон встановлює правові механізми охорони та захисту майнових і немайнових прав авторів, виконавців та інших правовласників при використанні їхніх творів у будь-якій формі, включаючи електронну.

У контексті функціонування електронних бібліотек його положення є особливо актуальними, оскільки значна частина інформаційних ресурсів таких систем складається з цифрових копій книг, статей, рукописів та інших об'єктів авторського права. Закон визначає умови правомірного використання цих матеріалів, зокрема порядок їх відтворення, розповсюдження та надання доступу користувачам, що має важливе значення для забезпечення законності діяльності електронних бібліотек [38].

Водночас цей нормативний акт сприяє встановленню балансу між інтересами правовласників і суспільною потребою у вільному доступі до знань. З одного боку, гарантується захист прав авторів і запобігання незаконному використанню їхніх творів, а з іншого – створюються умови для легального доступу до інформації в освітніх, наукових і культурних цілях. Таким чином, закон формує правові межі функціонування електронних бібліотек у цифровому середовищі та забезпечує їх стабільний і законний розвиток.

Важливим елементом нормативно-правового забезпечення є також міжнародні документи та рекомендації, зокрема ініціативи ЮНЕСКО щодо

відкритого доступу до знань та рекомендації IFLA щодо розвитку цифрових бібліотек, які визначають загальні принципи формування електронних бібліотек у світовому інформаційному просторі.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек в Україні є багаторівневою системою, що включає національне законодавство та міжнародні стандарти. Воно створює правові умови для ефективного функціонування електронних бібліотек, розвитку цифрових ресурсів та забезпечення доступу до інформації в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено теоретичні засади функціонування електронних бібліотек, їх сутність, основні функції, місце в інформаційному просторі України та нормативно-правові основи діяльності. Проведений аналіз наукової літератури засвідчив, що електронні бібліотеки розглядаються як складні інформаційні системи, які поєднують цифрові ресурси, технологічні платформи та сервіси доступу до інформації, забезпечуючи ефективне задоволення інформаційних потреб користувачів.

Встановлено, що електронні бібліотеки виконують багатофункціональну роль у сучасному суспільстві, зокрема інформаційну, освітню, науково-дослідну, культурно-збережувальну, комунікаційну та інноваційну функції. Вони є важливим інструментом підтримки освіти і науки, сприяють розвитку дистанційного навчання, розширенню доступу до знань та формуванню інформаційної культури користувачів.

Дослідження показало, що електронні бібліотеки займають значуще місце в інформаційному просторі України, виступаючи елементом інтеграції національних інформаційних ресурсів у єдине цифрове середовище. Вони сприяють забезпеченню відкритого доступу до інформації, подоланню

інформаційної нерівності та підвищенню рівня доступності наукових і культурних ресурсів.

Окрему увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню діяльності електронних бібліотек, яке формується на основі законів України «Про інформацію», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про науково-технічну інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», а також «Про авторське право і суміжні права». Ці нормативні акти визначають правові засади функціонування електронних бібліотек, регулюють доступ до інформаційних ресурсів та забезпечують захист інтелектуальної власності.

Таким чином, проведений теоретичний аналіз засвідчив, що електронні бібліотеки є складними багатофункціональними інформаційними системами, які відіграють важливу роль у розвитку сучасного інформаційного суспільства, забезпеченні доступу до знань, збереженні культурної спадщини та формуванні національного інформаційного простору України. Вони функціонують на основі визначених функцій та нормативно-правового регулювання, інтегруючи освітні, наукові та культурні ресурси в єдине цифрове середовище.

Водночас для повного розуміння особливостей функціонування електронних бібліотек важливим є перехід від теоретичного рівня до практичного аналізу їх діяльності. У зв'язку з цим доцільним є розгляд електронної бібліотеки «Україніка» як одного з ключових прикладів реалізації сучасних підходів до організації цифрових бібліотечних ресурсів в Україні.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЕБ «УКРАЇНІКА»

У сучасних умовах цифрової трансформації інформаційного суспільства особливого значення набуває практичне функціонування електронних бібліотек як важливих елементів національного інформаційного простору. Вони забезпечують систематизований доступ до цифрових інформаційних ресурсів, сприяють збереженню документальної спадщини та розвитку наукових досліджень.

Однією з ключових складових українського інформаційного середовища є електронна бібліотека «Україніка», яка виступає інтегрованим ресурсом українознавчого спрямування та акумулює значний масив цифрових документів з історії, культури, науки та суспільного розвитку України. Її діяльність є показовою з точки зору організації, структури інформаційних ресурсів та впровадження сучасних цифрових технологій.

Даний розділ присвячено аналізу особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка», зокрема історії її створення, основних напрямів діяльності, структури інформаційних ресурсів і сервісів, а також її ролі у формуванні та розвитку інформаційного простору України. Розгляд цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти практичну реалізацію теоретичних положень, розглянутих у попередньому розділі, та визначити значення електронних бібліотек у сучасних інформаційних процесах.

2.1. Історія створення та основні напрями діяльності ЕБ «Україніка»

Електронна бібліотека «Україніка» є одним із ключових українознавчих цифрових ресурсів, що формується з метою систематизації, збереження та забезпечення доступу до документальної спадщини України. Її створення пов'язане з необхідністю інтеграції розпорошених інформаційних ресурсів

українознавчого характеру в єдине електронне середовище, здатне забезпечити їх довготривале збереження та широке використання в наукових, освітніх і культурних цілях [34; 12].

Історія формування електронної бібліотеки «Україніка» тісно пов'язана з еволюцією національних цифрових бібліотечних проєктів в Україні, що розпочалися у відповідь на виклики цифрової трансформації суспільства та необхідність забезпечення довготривалого збереження культурної і наукової спадщини в електронному середовищі. Важливу роль у цьому процесі відіграли провідні наукові бібліотеки країни, насамперед Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, яка стала одним із ключових центрів формування цифрових інформаційних ресурсів національного рівня.

У межах зазначених ініціатив було започатковано системну роботу зі створення цифрових колекцій, спрямованих на виявлення, відбір, оцифрування та структурування документальних джерел з історії, культури, науки, освіти та суспільного життя України. Цей процес передбачав не лише переведення традиційних бібліотечних фондів у цифровий формат, але й формування нової моделі організації інформаційних ресурсів, орієнтованої на інтеграцію та довготривале збереження знань [23; 34].

Поступово ці напрацювання були об'єднані в концепцію електронної бібліотеки «Україніка», яка стала логічним продовженням розвитку національних цифрових проєктів. Її формування відображає прагнення створити цілісний українознавчий інформаційний ресурс, здатний акумулювати різномірні джерела та забезпечувати до них систематизований і зручний доступ для широкого кола користувачів.

Становлення ЕБ «Україніка» є результатом багаторічного розвитку цифрових бібліотечних ініціатив в Україні та поступового переходу від фрагментарних електронних колекцій до комплексної інтегрованої інформаційної системи національного рівня.

Важливим етапом розвитку електронної бібліотеки «Україніка» стало формування концепції інтегрованого інформаційного ресурсу, спрямованого на об'єднання різнорідних за типом і походженням документальних джерел у єдиному цифровому середовищі. Йдеться про системну інтеграцію книг, періодичних видань, архівних матеріалів, наукових публікацій, картографічних та інших документів українознавчого змісту, які відображають різні аспекти історичного, культурного та соціального розвитку України.

Реалізація цієї концепції передбачала перехід від простого накопичення цифрових копій документів до створення структурованої інформаційної системи, в якій кожен елемент фонду має відповідний метаданний опис, тематичну прив'язку та включеність у загальну логіку організації знань. Таким чином, забезпечується не лише зберігання інформаційних ресурсів, але й їх ефективне представлення та використання користувачами.

У цьому контексті електронна бібліотека «Україніка» почала розглядатися не як традиційне електронне сховище документів, а як складна багаторівнева інформаційна система, що поєднує функції накопичення, систематизації, аналітичної обробки та надання доступу до національної документальної спадщини. Важливим аспектом є також забезпечення семантичної зв'язності між різними типами ресурсів, що підвищує якість інформаційного пошуку та розширює можливості дослідницької роботи [12].

Формування концепції інтегрованого інформаційного ресурсу стало ключовим чинником трансформації ЕБ «Україніка» у сучасну цифрову платформу, орієнтовану на комплексне представлення українознавчих знань.

Основними напрямками діяльності електронної бібліотеки «Україніка» є комплексна організація, розвиток та підтримка цифрових інформаційних ресурсів українознавчого спрямування. Насамперед, це системне формування та постійне поповнення електронних колекцій, до складу яких входять різноманітні види документів: наукові видання, історичні джерела, періодика, довідкові матеріали, архівні документи та інші інформаційні ресурси, що

відображають багатовимірність української культурної та наукової спадщини [12].

Важливим стратегічним напрямом діяльності є забезпечення відкритого та безперешкодного доступу користувачів до інформаційних ресурсів бібліотеки. Це відповідає сучасним принципам відкритої науки та відкритого доступу, що передбачають максимальну доступність знань для науковців, викладачів, студентів та широкої громадськості незалежно від їхнього місця перебування. Таким чином, ЕБ «Україніка» виконує функцію інструмента демократизації доступу до інформації та зменшення інформаційної нерівності [11].

Окремий напрям діяльності пов'язаний із підтримкою наукових досліджень у галузях історії, культурології, мовознавства, соціальних та гуманітарних наук. Бібліотека забезпечує дослідників необхідною джерельною базою, сприяє міждисциплінарним дослідженням та інтеграції української науки у світовий науковий простір.

Важливу роль відіграють процеси цифровізації документів, які передбачають переведення традиційних носіїв інформації у електронну форму з подальшою обробкою та структуризацією. Особлива увага приділяється метаданим опису ресурсів, що включає їх тематичну класифікацію, індексацію та стандартизоване представлення. Це забезпечує ефективний пошук, швидкий доступ до необхідної інформації та підвищує якість використання бібліотечних ресурсів [15; 34].

Таким чином, діяльність електронної бібліотеки «Україніка» охоплює не лише накопичення цифрових ресурсів, а й їх наукову організацію, систематизацію та забезпечення широкого доступу, що робить її важливим елементом сучасного інформаційного простору України.

Окрім зазначених напрямів, важливим стратегічним вектором діяльності електронної бібліотеки «Україніка» є її інтеграція у національний та міжнародний інформаційний простір. Така інтеграція передбачає не лише технічне забезпечення доступу до ресурсів, але й їхнє представлення у

глобальних цифрових екосистемах, що об'єднують наукові, бібліотечні та культурні установи різних країн [11, 12].

Реалізація цього напрямку здійснюється шляхом впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують ефективну обробку, зберігання та поширення цифрових ресурсів. Важливу роль відіграє також дотримання міжнародних стандартів опису бібліографічних даних і метаданих, що дозволяє забезпечити сумісність інформаційних систем та інтеграцію ресурсів у глобальні каталоги й репозитарії.

Крім того, ЕБ «Україніка» бере участь у розвитку цифрової гуманітаристики як міждисциплінарного напрямку, що поєднує методи гуманітарних наук і цифрових технологій. Це сприяє розширенню дослідницьких можливостей, створенню нових аналітичних інструментів для роботи з великими масивами культурної та історичної інформації, а також популяризації українських досліджень у міжнародному науковому середовищі [14; 34].

Завдяки цим процесам електронна бібліотека «Україніка» не лише забезпечує доступ до національної культурної спадщини, але й виступає активним учасником глобального інформаційного обміну, сприяючи підвищенню видимості українських культурних і наукових ресурсів у світовому інформаційному просторі.

Отже, електронна бібліотека «Україніка» є важливим національним цифровим ресурсом, який поєднує функції збереження, систематизації та поширення українознавчих знань, а також відіграє суттєву роль у розвитку інформаційного простору України.

Таким чином, розгляд історії становлення та основних напрямів діяльності електронної бібліотеки «Україніка» дозволяє зробити висновок про її поступовий розвиток від окремих цифрових ініціатив до інтегрованого національного інформаційного ресурсу українознавчого спрямування. Водночас для повного розуміння її функціонування важливим є аналіз внутрішньої організації бібліотеки, структури її інформаційних ресурсів та

спектра наданих користувачам сервісів. У зв'язку з цим доцільним є розгляд структури, інформаційного наповнення та сервісних можливостей електронної бібліотеки «Україніка».

2.2. Структура, інформаційні ресурси та сервіси ЕБ «Україніка»

Електронна бібліотека «Україніка» функціонує як багаторівнева інформаційна система, що інтегрує організаційні, технологічні та змістові компоненти в єдине цифрове середовище. Її структура формується відповідно до сучасних принципів побудови електронних бібліотечних платформ, де ключовими є системність організації даних, уніфікація підходів до опису ресурсів та орієнтація на потреби користувача.

Організаційна складова ЕБ «Україніка» передбачає впорядкування інформаційних ресурсів за тематичними напрямками, видами документів та функціональним призначенням. Такий підхід забезпечує логічну структурованість фонду, що полегшує навігацію та доступ до необхідних матеріалів. Водночас технологічна складова базується на використанні цифрових інструментів для обробки, зберігання та пошуку інформації, що дозволяє забезпечити стабільне функціонування системи в умовах постійного зростання обсягів даних [11, 12].

Важливим аспектом є стандартизація метаданих, яка забезпечує єдність опису документів, їх сумісність з іншими інформаційними системами та можливість інтеграції у міжнародні цифрові ресурси. Це дозволяє підвищити ефективність інформаційного пошуку, забезпечити точність і повноту результатів та сприяє взаємодії між різними бібліотечними платформами.

Не менш значущим є орієнтація на користувацьку взаємодію, що проявляється у створенні зручного інтерфейсу, багатофункціональних сервісів пошуку та доступу до ресурсів, а також можливостей персоналізації роботи з бібліотекою. Усе це відповідає сучасним вимогам до цифрових бібліотечних

систем, які мають бути не лише сховищем інформації, а й активним інструментом її використання.

ЕБ «Україніка» як інформаційна система поєднує структуровану організацію даних, стандартизовані підходи до їх опису та користувацько-орієнтовані сервіси, що забезпечує її ефективне функціонування в сучасному цифровому середовищі.

Структурно електронна бібліотека «Україніка» базується на принципі багаторівневого тематичного та документально-типологічного структурування інформаційних ресурсів, що відповідає сучасним вимогам організації цифрових бібліотечних систем. Такий підхід передбачає систематизацію матеріалів не лише за їх змістом, але й за низкою додаткових ознак, що дозволяє створювати логічно впорядковану та взаємопов'язану інформаційну систему [12].

Тематичний принцип організації передбачає групування документів відповідно до основних наукових і культурних напрямів українознавства, таких як історія України, культура, література, мовознавство, суспільно-політичні процеси та інші галузі гуманітарного знання. Це забезпечує можливість цілісного представлення окремих предметних сфер і полегшує орієнтацію користувачів у великих масивах інформації.

Документально-типологічний підхід, у свою чергу, ґрунтується на класифікації ресурсів за їх видом і формою подання. У межах бібліотеки виокремлюються такі типи документів, як наукові монографії, статті, збірники, періодичні видання, архівні матеріали, довідкові та бібліографічні ресурси. Це дозволяє враховувати специфіку кожного типу документів та забезпечує більш точний і релевантний пошук інформації.

Додатково використовується хронологічний принцип організації, який дає змогу структурувати матеріали відповідно до історичних періодів розвитку України. Такий підхід є особливо важливим для дослідницьких цілей, оскільки дозволяє простежити динаміку суспільних, культурних та наукових процесів у часовому вимірі.

Поєднання тематичної, типологічної та хронологічної організації ресурсів забезпечує комплексний характер структури електронної бібліотеки «Україніка». Це створює умови для ефективної навігації в інформаційному середовищі, підвищує точність пошукових запитів та сприяє швидкому доступу користувачів до необхідних джерел. Таким чином, структурна організація бібліотеки є одним із ключових чинників її функціональної ефективності та наукової цінності [11].

Інформаційні ресурси електронної бібліотеки «Україніка» формують багатокomпонентний цифровий масив документів, який охоплює різні типи джерел українознавчого змісту та забезпечує комплексне представлення національної культурної, історичної та наукової спадщини. До складу ресурсної бази входять наукові видання, монографії, статті з фахових періодичних видань, матеріали конференцій, збірники праць, архівні документи, довідкові та бібліографічні ресурси, а також інші інформаційні матеріали, що відображають різні аспекти розвитку України [12].

Особливістю формування інформаційних ресурсів бібліотеки є їх системна орієнтація на українознавчу проблематику, що забезпечує цілісне охоплення історичних, культурних, соціальних і політичних процесів. Завдяки цьому ЕБ «Україніка» виступає не лише як сховище окремих цифрових документів, а як структурована база знань, що акумулює репрезентативні джерела з різних галузей гуманітарного знання.

Важливим аспектом є також науково обґрунтований підхід до відбору та формування контенту, який передбачає включення до бібліотеки лише релевантних і науково цінних матеріалів. Це забезпечує високу якість інформаційного наповнення та підвищує його значущість для дослідницької діяльності.

Орієнтація на збереження національної культурної та історичної спадщини є ключовим концептуальним принципом формування ресурсної бази. Електронна бібліотека «Україніка» сприяє збереженню у цифровому форматі

унікальних документальних джерел, які відображають розвиток української державності, культури, науки та суспільства в історичній перспективі [11].

Таким чином, інформаційні ресурси бібліотеки забезпечують комплексне та багатовимірне представлення України як об'єкта наукового та культурного дослідження, створюючи потужну основу для освітньої, наукової та дослідницької діяльності користувачів.

Важливу складову функціонування електронної бібліотеки «Україніка» становлять сервіси доступу до інформації, які забезпечують ефективну взаємодію користувача з цифровими ресурсами та визначають рівень зручності використання бібліотечної системи. Ці сервіси формують інструментальну основу роботи з великими масивами документів і спрямовані на оптимізацію процесів пошуку, відбору та аналізу інформації.

До основних сервісів належать пошукові системи з розширеними можливостями, які дозволяють здійснювати як простий, так і тематично уточнений пошук за різними параметрами: автором, назвою документа, ключовими словами, роком видання, тематикою або видом документа. Використання багаторівневої фільтрації значно підвищує точність результатів і скорочує час доступу до необхідних джерел.

Важливе місце займають тематичні каталоги, які забезпечують структуроване представлення інформаційних ресурсів за галузями знань, історичними періодами та типами документів. Вони виконують навігаційну функцію, допомагаючи користувачам орієнтуватися у великому обсязі цифрового контенту та поступово переходити від загальних тематичних розділів до конкретних джерел інформації [12].

Суттєвим елементом сервісної інфраструктури є системи метаданого опису документів, які забезпечують стандартизовану характеристику кожного інформаційного ресурсу. Метадані включають бібліографічні відомості, тематичні індекси, ключові слова та інші атрибути, що дозволяють формувати впорядковану інформаційну базу та забезпечують сумісність з іншими бібліотечними й інформаційними системами.

Окремо слід відзначити інструменти навігації у цифрових колекціях, які дають можливість користувачам здійснювати логічний перехід між пов'язаними документами, тематичними розділами та інформаційними блоками. Це сприяє глибшому опрацюванню матеріалів і формуванню цілісного уявлення про досліджувану тематику.

Завдяки впровадженню стандартизованих підходів до опису та організації інформаційних ресурсів забезпечується висока точність пошуку, оперативність доступу до релевантних документів та підвищується загальна ефективність використання електронної бібліотеки «Україніка». У сукупності ці сервіси формують сучасне, функціональне та користувацько орієнтоване інформаційне середовище.

Окрему увагу в організації функціонування електронної бібліотеки «Україніка» приділено користувацько-орієнтованим сервісам, які забезпечують максимально зручну та інтуїтивну взаємодію з інформаційними ресурсами. Їх головною метою є не лише надання доступу до документів, а й створення комфортного цифрового середовища для ефективної роботи різних категорій користувачів – науковців, викладачів, студентів і широкої громадськості.

Одним із ключових сервісів є можливість віддаленого доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки. Це дозволяє користувачам працювати з електронними документами незалежно від їхнього місцезнаходження, що особливо актуально в умовах розвитку дистанційної освіти та цифрової науки. Такий підхід забезпечує безперервність доступу до знань і розширює аудиторію користувачів бібліотеки.

Важливим елементом є функція перегляду повнотекстових документів, яка дає змогу безпосередньо ознайомлюватися з оцифрованими матеріалами у зручному форматі. Це сприяє оперативному використанню джерельної бази та підвищує ефективність роботи з науковою інформацією.

Суттєве значення має також можливість формування персональних добірок, що дозволяє користувачам систематизувати відібрані матеріали відповідно до власних дослідницьких або навчальних потреб. Такий інструмент

підтримує індивідуалізацію роботи з інформаційними ресурсами та сприяє більш глибокому опрацюванню тематичних напрямів.

Окрім цього, бібліотека надає доступ до довідково-інформаційних матеріалів, які виконують допоміжну функцію в процесі пошуку та використання документів. Вони включають пояснювальні ресурси, бібліографічні довідки та аналітичні матеріали, що полегшують орієнтацію в інформаційному середовищі.

У сукупності зазначені сервіси суттєво підвищують якість інформаційного обслуговування, сприяють розвитку наукової та освітньої діяльності користувачів і роблять електронну бібліотеку «Україніка» ефективним інструментом доступу до знань у цифрову епоху.

Отже, структура, інформаційні ресурси та сервіси електронної бібліотеки «Україніка» утворюють цілісну систему, яка забезпечує комплексне функціонування цифрового українознавчого середовища та сприяє ефективному доступу до національної документальної спадщини.

Таким чином, структура електронної бібліотеки «Україніка», її інформаційні ресурси та розвинена система сервісів формують цілісне, функціонально організоване цифрове середовище, орієнтоване на забезпечення ефективного доступу до українознавчих знань. Це дозволяє бібліотеці виконувати не лише інформаційно-довідкову, а й наукову, освітню та культурну функції [12].

Водночас важливим є не лише аналіз внутрішньої організації та функціональних можливостей бібліотеки, але й визначення її ширшого значення в системі національного інформаційного простору. У зв'язку з цим доцільним є розгляд ролі електронної бібліотеки «Україніка» у формуванні та розвитку інформаційного простору України.

2.3. Роль ЕБ «Україніка» у формуванні інформаційного простору України

Електронна бібліотека «Україніка» посідає важливе місце у структурі національного інформаційного простору України, виконуючи функції інтеграції, систематизації та популяризації українознавчих знань. Її діяльність спрямована на формування єдиного цифрового середовища, у якому акумулюються та стають доступними різні типи документальних ресурсів, що відображають історичний, культурний, науковий і соціальний розвиток українського суспільства [11].

Однією з ключових ролей електронної бібліотеки «Україніка» є забезпечення збереження та репрезентації національної культурної спадщини в цифровому форматі, що набуває особливої актуальності в умовах активної цифровізації суспільства та зростання ризиків втрати або фізичного пошкодження традиційних носіїв інформації. У цьому контексті бібліотека виступає як інституційний механізм довготривалого збереження культурних цінностей, що мають історичну, наукову та суспільну значущість.

Завдяки системному процесу оцифрування документальних джерел, ЕБ «Україніка» забезпечує переведення у цифрову форму рідкісних і цінних матеріалів, які можуть бути обмежені у фізичному доступі або перебувати у фондах різних установ. Це включає не лише технічне створення електронних копій, але й їх подальшу обробку, структуризацію та включення до єдиної інформаційної системи з відповідним метаданим описом [11].

Важливою складовою є також систематизація цифрових ресурсів, яка забезпечує їх логічну організацію та взаємозв'язок у межах тематичних і типологічних колекцій. Такий підхід дозволяє формувати цілісне уявлення про культурно-історичний розвиток України, забезпечуючи багатовимірне представлення національної спадщини.

Збереження документів у цифровому форматі суттєво зменшує ризики їх фізичної втрати, зношення або руйнування, що є характерним для традиційних бібліотечних фондів. Водночас це гарантує стабільний та довготривалий доступ до інформаційних ресурсів незалежно від географічного розташування користувачів.

Діяльність електронної бібліотеки «Україніка» у сфері збереження та цифрової репрезентації культурної спадщини забезпечує не лише її охорону, але й активне включення у сучасний науковий і освітній обіг, що сприяє передачі культурних цінностей майбутнім поколінням.

Важливим аспектом діяльності електронної бібліотеки «Україніка» є її інтеграційна функція, яка полягає у поєднанні різнорідних інформаційних потоків та ресурсів у межах єдиного цифрового середовища. У сучасних умовах інформаційного суспільства, де знання розподілені між різними установами, платформами та форматами подання, саме такі інтеграційні системи забезпечують їх упорядкування та взаємозв'язок.

ЕБ «Україніка» виступає як консолідуюча платформа, що акумулює наукові, освітні та культурні матеріали, створюючи єдиний інформаційний простір українознавчого спрямування. Завдяки цьому користувач отримує можливість працювати з різними типами джерел – від наукових публікацій і навчальних матеріалів до архівних документів і культурологічних ресурсів – у межах однієї системи, що суттєво підвищує зручність та ефективність пошуку інформації [11].

Інтеграційна функція також передбачає узгодження підходів до опису та структурування даних, що забезпечує взаємну сумісність інформаційних ресурсів. Це дозволяє об'єднувати окремі колекції в єдину систему знань, формуючи цілісне уявлення про історичний, культурний і науковий розвиток України.

Крім того, така інтеграція сприяє подоланню фрагментарності інформаційного середовища, характерної для традиційних джерел зберігання даних. Завдяки цьому підвищується рівень системності національного

інформаційного простору, його структурованості та доступності для користувачів різних категорій.

Отже, інтеграційна роль електронної бібліотеки «Україніка» полягає у формуванні єдиного, логічно організованого та взаємопов'язаного цифрового простору знань про Україну, що підвищує ефективність його використання в науковій, освітній та культурній діяльності.

Не менш значущою в контексті функціонування електронної бібліотеки «Україніка» є її комунікаційна роль, яка полягає у забезпеченні ефективного обміну інформацією між різними категоріями користувачів та доступу до перевірених, систематизованих і науково обґрунтованих знань. У сучасному інформаційному суспільстві бібліотека виступає не лише як сховище даних, а як активний посередник у процесі комунікації між знаннями та їх споживачами.

Завдяки відкритому доступу до цифрових ресурсів ЕБ «Україніка» забезпечує широке охоплення аудиторії, включаючи науковців, викладачів, студентів, освітян та інших користувачів, які потребують достовірної інформації для професійної або навчальної діяльності. Це сприяє оперативному поширенню знань, підтримці наукового обміну та розвитку міждисциплінарних досліджень [12].

Комунікаційна функція бібліотеки також проявляється у створенні умов для інтерактивної взаємодії користувача з інформаційним середовищем. Це реалізується через зручні пошукові механізми, структуровані каталоги та логічно організовані цифрові колекції, які полегшують навігацію та доступ до необхідних джерел. У результаті підвищується швидкість отримання інформації та її практична цінність.

Важливим соціальним аспектом є те, що ЕБ «Україніка» сприяє подоланню інформаційної нерівності, забезпечуючи рівні можливості доступу до знань незалежно від місця проживання, соціального статусу чи інституційної належності користувача. Це є особливо важливим у контексті цифрової трансформації суспільства та зростання ролі дистанційних форм освіти і наукової діяльності.

Комунікаційна роль електронної бібліотеки «Україніка» полягає у забезпеченні відкритого, рівноправного та ефективного доступу до інформації, що сприяє розвитку науки, освіти та підвищенню рівня інформаційної культури суспільства, а також зміцнює її значення як важливого елемента національного інформаційного простору.

Крім того, електронна бібліотека «Україніка» відіграє важливу роль у процесах інтеграції України у світовий інформаційний простір, виступаючи посередником між національними інформаційними ресурсами та глобальними цифровими платформами. У сучасних умовах інтернаціоналізації науки та культури така інтеграція є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності національного інформаційного продукту та його включення у світові комунікаційні процеси.

Завдяки використанню сучасних цифрових технологій, зокрема систем електронного каталогізування, інституційних репозитаріїв та веборієнтованих бібліотечних платформ, забезпечується ефективне представлення українських інформаційних ресурсів у цифровому середовищі. Це дозволяє здійснювати їх оперативне оновлення, зберігання та поширення серед міжнародної наукової спільноти.

Важливу роль у цьому процесі відіграє дотримання міжнародних стандартів опису інформаційних ресурсів і метаданих, що забезпечує сумісність електронної бібліотеки «Україніка» з іншими світовими інформаційними системами. Застосування таких стандартів, як бібліографічні формати та уніфіковані підходи до опису документів, сприяє інтеграції українських ресурсів у глобальні каталоги, індекси та наукові бази даних [11].

У результаті українська культурна та наукова спадщина отримує можливість бути представлена на міжнародному рівні у впорядкованому та доступному форматі, що значно підвищує її видимість у світовому інформаційному середовищі. Це, у свою чергу, сприяє розширенню міжнародної наукової співпраці, популяризації українських досліджень та

зміцненню позицій України як активного учасника глобального інформаційного обміну.

Електронна бібліотека «Україніка» виконує важливу інтеграційну функцію, забезпечуючи включення національних інформаційних ресурсів у світовий інформаційний простір та підвищуючи їх наукову й культурну значущість на міжнародному рівні.

Таким чином, електронна бібліотека «Україніка» є важливим елементом національного інформаційного простору України, який забезпечує збереження культурної спадщини, інтеграцію інформаційних ресурсів, розвиток наукової комунікації та міжнародну представленість українських знань.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було розглянуто особливості функціонування електронної бібліотеки «Україніка» як важливого елемента національного інформаційного простору України. Аналіз показав, що ЕБ «Україніка» є складною інформаційною системою, яка поєднує структуровану організацію ресурсів, розвинену систему сервісів та багаторівневу користувацьку взаємодію.

Дослідження структури бібліотеки засвідчило, що її організація базується на тематичному, типологічному та хронологічному принципах, що забезпечує логічне впорядкування інформаційних ресурсів та спрощує доступ до них. Інформаційні ресурси бібліотеки охоплюють широкий спектр українознавчих матеріалів, що дозволяє формувати цілісне уявлення про історичний, культурний і науковий розвиток України.

Встановлено, що значну роль у функціонуванні ЕБ «Україніка» відіграють інформаційні сервіси, зокрема пошукові системи, тематичні каталоги, системи метаданого опису та інструменти навігації, які забезпечують ефективний доступ до цифрових ресурсів. Окремо підкреслено значення

користувацько-орієнтованих сервісів, що підвищують зручність роботи з бібліотекою та сприяють індивідуалізації доступу до інформації.

У межах розділу також визначено ключові функції ЕБ «Україніка» у формуванні інформаційного простору України. Зокрема, вона виконує збережувальну, інтеграційну, комунікаційну та міжнародну функції, забезпечуючи цифрову репрезентацію національної культурної спадщини, об'єднання різних інформаційних ресурсів, подолання інформаційної нерівності та інтеграцію України у світовий інформаційний простір.

Отже, електронна бібліотека «Україніка» є важливим елементом цифрової інфраструктури України, який сприяє розвитку науки, освіти та культури, а також підвищенню доступності та видимості національних інформаційних ресурсів у глобальному середовищі.

Таким чином, аналіз особливостей функціонування електронної бібліотеки «Україніка» дозволяє зробити висновок про її значну роль у формуванні національного інформаційного простору, збереженні культурної спадщини та забезпеченні доступу до українознавчих ресурсів. Водночас ефективність діяльності електронних бібліотек значною мірою залежить від рівня впровадження інноваційних технологій, адаптації до сучасних інформаційних викликів та визначення перспектив подальшого розвитку.

У зв'язку з цим доцільним є розгляд проблемних аспектів функціонування електронних бібліотек в Україні, а також аналіз сучасних технологічних рішень і перспектив їх подальшої еволюції. Це дозволить комплексно оцінити тенденції розвитку цифрових бібліотечних ресурсів у сучасному інформаційному середовищі.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується активною цифровізацією всіх сфер соціально-культурної діяльності, що зумовлює суттєві трансформації бібліотечної галузі. Електронні бібліотеки стають важливими інфраструктурними елементами національного інформаційного простору, забезпечуючи збереження, обробку та поширення цифрових інформаційних ресурсів.

Водночас стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зростання обсягів цифрових даних, потреба у підвищенні якості інформаційного обслуговування користувачів, а також необхідність інтеграції у міжнародні інформаційні системи зумовлюють появу нових викликів і проблем у функціонуванні електронних бібліотек в Україні.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження інноваційних технологічних рішень, які можуть бути використані для модернізації електронних бібліотек, підвищення ефективності їх роботи та розширення функціональних можливостей. Важливим також є визначення перспектив розвитку цифрових бібліотечних ресурсів з урахуванням сучасних тенденцій цифрової трансформації суспільства.

Отже, третій розділ присвячено аналізу інноваційних технологій у сфері електронних бібліотек, виявленню основних проблем їх розвитку в Україні та окресленню перспектив подальшого вдосконалення цифрових бібліотечних систем, зокрема на прикладі ЕБ «Україніка» та інших національних ресурсів.

3.1. Інноваційні технології у розвитку електронних бібліотек

Розвиток електронних бібліотек в Україні безпосередньо зумовлений активним впровадженням інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, які кардинально змінюють підходи до організації бібліотечної

діяльності. Якщо традиційні бібліотеки переважно виконували функцію зберігання та надання доступу до фізичних документів, то сучасні електронні бібліотеки функціонують як динамічні цифрові системи, що забезпечують комплексну роботу з інформацією на всіх етапах її життєвого циклу – від створення та обробки до поширення і багаторазового використання [6; 28; 45].

Застосування сучасних технологій дозволяє значно підвищити ефективність процесів оцифрування, систематизації та збереження документів. Це забезпечує не лише фізичну недоторканність цифрових копій, але й їх структуровану організацію у вигляді інтегрованих баз даних, що підтримують швидкий та точний пошук інформації [27; 29].

Окремо слід відзначити, що сучасні інноваційні рішення сприяють переходу електронних бібліотек від моделі пасивного інформаційного архіву до активних багатофункціональних цифрових платформ знань. Такі платформи не лише зберігають інформацію, а й забезпечують її аналітичну обробку, інтеграцію з іншими інформаційними ресурсами, а також підтримку наукової, освітньої та дослідницької діяльності користувачів [57; 27].

У результаті впровадження інноваційних технологій електронні бібліотеки стають важливими елементами цифрової інфраструктури суспільства, що забезпечують доступ до знань у будь-який час і з будь-якого місця, сприяючи розвитку інформаційної культури та інтеграції України у глобальний інформаційний простір [20; 56].

Одним із ключових напрямів інноваційного розвитку є використання технологій цифрового зберігання та довготривалого архівування даних (digital preservation), які становлять основу сучасних стратегій збереження інформаційних ресурсів в електронних бібліотеках. Ці технології забезпечують стабільність доступу до електронних документів у довгостроковій перспективі, незалежно від змін апаратного та програмного середовища, форматів даних чи інформаційних платформ [28; 45].

У межах цифрового збереження застосовуються методи резервного копіювання, міграції даних, реплікації цифрових об'єктів та створення

розподілених архівних систем, що суттєво підвищує надійність і стійкість інформаційної інфраструктури електронних бібліотек [27; 29]. Такі підходи дозволяють мінімізувати ризики втрати інформації внаслідок технічних збоїв, фізичного зношення носіїв або кіберзагроз.

Особливого значення технології digital preservation набувають у контексті збереження культурної та наукової спадщини, оскільки значна частина унікальних документів може існувати лише в обмеженій кількості примірників або бути фізично вразливою до руйнування. Оцифрування та подальше довготривале архівування забезпечують їх збереження у цифровій формі та доступність для широкого кола користувачів [14; 1].

Крім того, цифрове збереження гарантує автентичність, цілісність і достовірність електронних документів, що є важливою умовою їх використання в наукових дослідженнях та освітньому процесі. Таким чином, технології digital preservation виступають не лише технічним інструментом, а й стратегічним напрямом розвитку електронних бібліотек, спрямованим на збереження інформаційних ресурсів як складової національної та світової культурної спадщини [34; 20].

Важливе місце у розвитку електронних бібліотек посідають технології автоматизації бібліотечних процесів, які спрямовані на оптимізацію всіх етапів роботи з інформаційними ресурсами – від їх надходження до надання користувачам. До таких технологій належать системи управління електронними ресурсами (ERM-системи), інтегровані бібліотечні платформи (ILS), а також модулі автоматизованого каталогізування, що забезпечують стандартизовану обробку бібліографічної інформації та уніфікацію підходів до її опису [6; 28].

Використання автоматизованих систем дозволяє суттєво підвищити оперативність опрацювання великих обсягів даних, мінімізувати вплив людського фактора та зменшити ймовірність помилок при формуванні бібліотечних записів. Крім того, такі технології забезпечують інтеграцію різних функціональних модулів бібліотеки в єдину інформаційну систему, що сприяє узгодженості процесів зберігання, пошуку та надання інформації.

Завдяки автоматизації значно скорочується час виконання бібліотечних операцій, зокрема каталогізування, індексування та оновлення фондів, що є особливо важливим в умовах постійного зростання обсягів цифрових ресурсів. Це також забезпечує більш ефективне управління інформаційними потоками та підвищує якість бібліотечного обслуговування користувачів.

Отже, технології автоматизації бібліотечних процесів є ключовим чинником модернізації електронних бібліотек, оскільки вони забезпечують стандартизацію, ефективність та інтегрованість інформаційних систем у сучасному цифровому середовищі.

Суттєвим інноваційним напрямом розвитку електронних бібліотек є впровадження семантичних веб-технологій та технологій зв'язаних даних (linked data), які забезпечують якісно новий рівень організації, інтерпретації та інтеграції інформаційних ресурсів. Їх використання спрямоване на перехід від традиційного документно-орієнтованого підходу до концепції взаємопов'язаних даних, де інформація подається як мережа семантично зв'язаних об'єктів.

Застосування семантичного вебу дозволяє формалізувати зміст інформаційних ресурсів, надавати їм чіткі структуровані описи та забезпечувати більш глибокий рівень їх інтерпретації. Це сприяє покращенню точності пошукових систем, оскільки користувач отримує не лише окремі документи, а й контекстно пов'язані інформаційні об'єкти, що розкривають зміст запиту більш комплексно.

Технології linked data забезпечують інтеграцію різномірних інформаційних ресурсів шляхом встановлення зв'язків між ними на основі стандартизованих ідентифікаторів і метаданих. Це дозволяє електронним бібліотекам об'єднувати свої колекції з іншими національними та міжнародними інформаційними системами, формуючи єдиний глобальний інформаційний простір.

Завдяки цьому електронні бібліотеки отримують можливість ефективної взаємодії з міжнародними науковими базами даних, репозитаріями та

цифровими платформами, що підвищує доступність та видимість їхніх ресурсів на світовому рівні [27; 29]. У результаті відбувається інтеграція національних інформаційних ресурсів у глобальну систему знань, що є важливим чинником розвитку сучасної науки та цифрової гуманітаристики.

Окремо слід відзначити стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту та машинного навчання, які все активніше інтегруються в діяльність електронних бібліотек і суттєво розширюють їх функціональні можливості. Ці технології забезпечують автоматизацію складних процесів опрацювання інформації, зокрема класифікації та індексування документів, що підвищує точність і швидкість організації бібліотечних ресурсів [27; 28].

Зокрема, алгоритми штучного інтелекту використовуються для автоматичної класифікації документів, тематичного аналізу текстів та їх структуризації, що сприяє більш ефективному формуванню бібліотечних фондів і вдосконаленню пошукових механізмів [45; 6].

Важливим напрямом є також аналіз великих масивів даних (big data), який дозволяє виявляти закономірності у використанні інформаційних ресурсів та прогнозувати інформаційні потреби користувачів. Це забезпечує більш раціональне управління бібліотечними системами та їх розвиток відповідно до актуальних запитів суспільства [29; 27].

Окрему роль відіграє персоналізація інформаційних сервісів, яка реалізується через адаптацію рекомендаційних систем до індивідуальних потреб користувачів. Це підвищує релевантність результатів пошуку та покращує якість інформаційного обслуговування [57; 20].

Таким чином, використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання сприяє підвищенню ефективності електронних бібліотек, оптимізації інформаційних процесів і більш глибокій адаптації бібліотечних ресурсів до потреб користувачів.

Крім того, активно впроваджуються хмарні технології (cloud computing), які стають важливою складовою інфраструктури сучасних електронних бібліотек. Вони забезпечують гнучкість зберігання великих обсягів цифрових

даних, масштабованість систем, а також стабільний віддалений доступ до ресурсів з різних пристроїв [27; 28; 45].

Застосування хмарних рішень дозволяє оптимізувати витрати на технічну інфраструктуру та забезпечити більш ефективне управління інформаційними ресурсами, зокрема через розподілене зберігання та резервне копіювання даних [29; 6].

Важливим аспектом є забезпечення безперервного функціонування електронних бібліотек у режимі 24/7, що є критично важливим для наукової та освітньої діяльності користувачів. Хмарні технології також сприяють швидкому оновленню сервісів і підвищенню стійкості інформаційних систем до навантажень [57; 20].

У результаті їх використання електронні бібліотеки стають більш гнучкими, масштабованими та технологічно стійкими інформаційними системами, здатними ефективно функціонувати в умовах цифрової трансформації суспільства [11; 12].

Таким чином, інноваційні технології є ключовим фактором розвитку електронних бібліотек, оскільки вони забезпечують модернізацію їх інфраструктури, підвищення якості інформаційних послуг та інтеграцію у глобальний інформаційний простір.

3.2. Перспективи розвитку електронної бібліотеки «Україніка» та інших цифрових бібліотечних ресурсів України

Перспективи розвитку електронних бібліотек в Україні, зокрема електронної бібліотеки «Україніка», визначаються загальними тенденціями цифрової трансформації суспільства, що охоплює всі сфери соціально-економічного та культурного розвитку. Зростання обсягів цифрової інформації, активне формування електронних ресурсів та необхідність оперативного доступу до знань зумовлюють потребу у постійному вдосконаленні бібліотечних інформаційних систем і сервісів [56; 20].

У цих умовах електронні бібліотеки поступово трансформуються з традиційних інформаційних сховищ у ключові елементи національної інформаційної інфраструктури, що забезпечують комплексне виконання функцій збереження, організації, аналітичної обробки та поширення знань. Вони стають важливою складовою цифрового суспільства, інтегруючи наукові, освітні та культурні ресурси в єдине інформаційне середовище [29; 14].

Особливе значення має розвиток таких платформ, як електронна бібліотека «Україніка», яка виконує функцію інтегратора українознавчих ресурсів і сприяє формуванню цілісного національного інформаційного простору. Її подальший розвиток тісно пов'язаний із процесами цифровізації культурної спадщини та впровадженням сучасних інформаційних технологій [34; 12].

Крім того, важливим фактором є підвищення ролі електронних бібліотек у забезпеченні відкритого доступу до знань, що відповідає сучасним міжнародним тенденціям розвитку інформаційного суспільства та концепції відкритої науки (Open Science). Це сприяє розширенню можливостей користувачів і посиленню наукової комунікації [65; 2].

Таким чином, електронні бібліотеки України, включно з «Українікою», поступово набувають статусу стратегічних інформаційних ресурсів, що забезпечують ефективну взаємодію між наукою, освітою та культурою в умовах цифрової трансформації суспільства.

Одним із головних напрямів подальшого розвитку електронних бібліотек, зокрема електронної бібліотеки «Україніка», є поглиблення їх інтеграції з національними та міжнародними інформаційними системами. У сучасних умовах цифрової комунікації бібліотеки вже не функціонують як ізольовані інформаційні ресурси, а поступово стають елементами глобальної мережі знань, що об'єднує наукові, освітні та культурні платформи різних країн [34; 14].

Реалізація цього напрямку передбачає розширення співпраці з цифровими репозитаріями, бібліотечними консолідованими системами, науковими базами

даних і культурними цифровими платформами. Така інтеграція забезпечує обмін метаданими, уніфікацію стандартів опису документів та взаємну сумісність інформаційних ресурсів, що значно підвищує ефективність їх використання.

Завдяки цьому українознавчі ресурси, представлені в ЕБ «Україніка», стають більш доступними для міжнародної наукової спільноти, що сприяє їх активнішому використанню в дослідженнях та освітніх програмах. Одночасно підвищується міжнародна видимість української культурної та наукової спадщини, що є важливим чинником інтеграції України у світовий інформаційний простір [14; 34].

Важливим перспективним напрямом розвитку електронних бібліотек є подальше вдосконалення технологій оцифрування та довготривалого збереження документів, які становлять основу формування якісних цифрових колекцій. У сучасних умовах цифрової трансформації саме процеси переведення документів у електронну форму та їх надійне архівування визначають рівень повноти та доступності бібліотечних ресурсів [28; 45].

Розвиток цифрової інфраструктури дозволяє значно розширити обсяги електронних фондів, включаючи рідкісні, унікальні та цінні документи, що мають історичне й культурне значення. Водночас підвищується якість цифрових копій завдяки використанню сучасних технологій сканування, обробки зображень та стандартизації форматів зберігання, що забезпечує їх придатність для довготривалого використання.

Окрему увагу приділено питанням надійного збереження культурної та наукової спадщини України, що є одним із стратегічних завдань електронних бібліотек. Використання технологій резервного копіювання, міграції даних та розподіленого зберігання дозволяє мінімізувати ризики втрати інформації та гарантує її збереження для майбутніх поколінь [28; 45].

Окрему увагу слід приділити розвитку користувацько-орієнтованих сервісів, які є одним із ключових напрямів модернізації сучасних електронних бібліотек. У перспективі такі системи мають еволюціонувати від стандартних

інформаційних платформ до інтегрованих персоналізованих середовищ, що враховують індивідуальні інформаційні потреби, професійні інтереси та поведінкові моделі користувачів [57; 27].

Застосування інтелектуальних рекомендаційних систем дозволяє автоматично формувати добірки релевантних документів, пропонувати пов'язані джерела інформації та оптимізувати процес пошуку. Це значно підвищує ефективність використання бібліотечних ресурсів і скорочує час доступу до необхідної інформації.

Крім того, розвиток інтерактивних сервісів забезпечує розширення можливостей взаємодії користувачів з електронними ресурсами, зокрема через персональні кабінети, системи збереження історії пошуку, створення власних колекцій та використання інструментів аналітичної обробки інформації.

Таким чином, перехід до користувацько-орієнтованих моделей функціонування електронних бібліотек сприяє підвищенню якості інформаційного обслуговування, формуванню індивідуалізованого доступу до знань та посиленню ролі бібліотек у сучасному цифровому середовищі.

Не менш важливим напрямом перспективного розвитку електронних бібліотек є впровадження технологій штучного інтелекту, семантичного аналізу та автоматизованої обробки даних, які суттєво розширюють можливості сучасних інформаційних систем. Використання таких технологій дозволяє переходити від традиційного пошуку за ключовими словами до більш глибокого змістового аналізу інформаційних ресурсів, враховуючи контекст запиту користувача та семантичні зв'язки між документами [27; 45].

Застосування алгоритмів штучного інтелекту забезпечує автоматизацію складних бібліотечних процесів, зокрема класифікації, індексування та структуризації великих масивів даних. Це підвищує швидкість опрацювання інформації та зменшує ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором.

Семантичний аналіз даних, у свою чергу, дозволяє виявляти приховані зв'язки між інформаційними об'єктами, формувати більш точні результати пошуку та забезпечувати користувачам доступ до релевантних джерел у

ширшому контексті. Це особливо важливо в умовах постійного зростання обсягів цифрової інформації.

У результаті впровадження зазначених технологій відбувається поступовий перехід до інтелектуальних бібліотечних систем нового покоління, які здатні не лише зберігати та надавати інформацію, а й аналізувати її, адаптувати до потреб користувачів та підтримувати ефективну наукову і освітню діяльність [27; 45].

Перспективним напрямом розвитку електронних бібліотек також є розширення політики відкритого доступу до наукових та освітніх ресурсів, що безпосередньо відповідає глобальним тенденціям відкритої науки (Open Science). Такий підхід передбачає вільне та безперешкодне надання доступу до результатів наукових досліджень, навчальних матеріалів і культурних ресурсів для широкого кола користувачів незалежно від їхнього місця перебування чи інституційної належності [65; 2].

Реалізація принципів відкритого доступу сприяє підвищенню рівня наукової комунікації, оскільки забезпечує оперативний обмін знаннями між дослідниками, освітянами та студентами. Це, у свою чергу, стимулює розвиток міждисциплінарних досліджень, пришвидшує процес генерації нових наукових знань і підвищує ефективність їх практичного застосування.

Важливим результатом впровадження відкритих моделей доступу є також розширення можливостей інтеграції України у світовий науковий простір. Електронні бібліотеки, що підтримують принципи Open Science, стають частиною міжнародної системи обміну знаннями, що підвищує видимість українських наукових публікацій та сприяє їх включенню до глобальних наукометричних баз даних.

Таким чином, розвиток відкритого доступу є стратегічно важливим напрямом, який забезпечує демократизацію знань, підвищення якості наукових досліджень та інтеграцію національної науки у світовий інформаційний простір [65; 2].

Таким чином, розвиток електронної бібліотеки «Україніка» та інших цифрових бібліотечних ресурсів України пов'язаний із комплексною модернізацією технологічної, організаційної та сервісної складових, що забезпечить їх ефективне функціонування в умовах цифрової економіки та глобального інформаційного суспільства.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було комплексно розглянуто перспективи розвитку електронних бібліотек в Україні, зокрема електронної бібліотеки «Україніка», в умовах цифрової трансформації суспільства та зростання ролі інформаційних технологій у всіх сферах діяльності. Аналіз засвідчив, що сучасний етап розвитку бібліотечної галузі характеризується переходом від традиційних моделей зберігання інформації до інтелектуальних цифрових платформ знань.

Встановлено, що ключовими напрямками подальшої модернізації електронних бібліотек є впровадження технологій штучного інтелекту, семантичного аналізу, хмарних рішень, автоматизації бібліотечних процесів та технологій довготривалого цифрового збереження інформації. Їх комплексне застосування забезпечує підвищення ефективності пошуку та обробки інформації, оптимізацію управління цифровими ресурсами, а також розширення можливостей доступу користувачів до знань.

Особливу увагу приділено розвитку користувацько-орієнтованих сервісів, які сприяють персоналізації інформаційного обслуговування, підвищенню релевантності результатів пошуку та формуванню індивідуальних інформаційних середовищ. Це підсилює роль електронних бібліотек як сучасних центрів підтримки освіти, науки та культурного розвитку.

Окремо підкреслено значення відкритого доступу до наукових та освітніх ресурсів, що відповідає міжнародним принципам відкритої науки (Open Science) і сприяє розвитку наукової комунікації, підвищенню якості досліджень та інтеграції України у світовий науковий простір.

Таким чином, розвиток електронних бібліотек в Україні має стратегічний характер і передбачає їх трансформацію у високотехнологічні, інтелектуальні та інтегровані інформаційні системи, які забезпечують ефективне функціонування національного інформаційного простору та його включення у глобальне цифрове середовище.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного комплексного дослідження було досягнуто поставленої мети та виконано всі визначені завдання, що дало змогу системно охарактеризувати електронні бібліотеки як багатофункціональний елемент сучасного інформаційного простору України та розкрити особливості функціонування електронної бібліотеки «Україніка».

1. Під час роботи розкрито поняття, сутність та функції електронних бібліотек. Встановлено, що електронна бібліотека є складною інформаційною системою, яка забезпечує формування, зберігання, систематизацію та організацію доступу до цифрових інформаційних ресурсів. Її функціональне призначення є багатовимірним і включає інформаційну, освітню, культурну, комунікаційну, сервісну та збережувальну функції. Це дозволяє електронним бібліотекам виступати не лише сховищем даних, а й активним середовищем генерації та поширення знань.

2. Охарактеризовано місце електронних бібліотек у системі інформаційного простору України. Доведено, що вони є невід'ємною складовою національної інформаційної інфраструктури, яка забезпечує доступ громадян до знань, підтримує розвиток науки та освіти, а також сприяє формуванню єдиного цифрового інформаційного середовища держави. Окремо підкреслено їх роль у процесах цифрової трансформації суспільства.

3. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності електронних бібліотек. Встановлено, що правову основу становлять Конституція України та низка спеціальних законів, зокрема «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про інформацію», «Про науково-технічну інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про авторське право і суміжні права». Ці нормативні акти регулюють питання створення, використання, захисту та поширення інформаційних ресурсів у цифровому середовищі, забезпечуючи правову основу функціонування електронних бібліотек.

4. Досліджено історію створення та основні напрями діяльності електронної бібліотеки «Україніка». Встановлено, що її формування пов'язане з розвитком національних цифрових бібліотечних ініціатив та діяльністю провідних наукових бібліотек України. Основними напрямками діяльності є формування українознавчих цифрових колекцій, оцифрування документальної спадщини, забезпечення доступу до інформаційних ресурсів та підтримка наукових досліджень у гуманітарній сфері.

5. Проаналізовано структуру, інформаційні ресурси та сервіси ЕБ «Україніка». Виявлено, що бібліотека функціонує як інтегрована інформаційна система, яка включає тематично організовані цифрові колекції, різні типи електронних документів (книги, періодику, архівні матеріали, наукові публікації), а також комплекс користувацьких сервісів. Важливе значення мають пошукові системи, каталоги, метадані та інструменти навігації, що забезпечують ефективний доступ до ресурсів.

6. Визначено роль електронної бібліотеки «Україніка» у формуванні інформаційного простору України. Доведено, що вона виконує стратегічну функцію збереження національної культурної та наукової спадщини, інтеграції різних інформаційних ресурсів та забезпечення вільного доступу до знань. Крім того, бібліотека сприяє популяризації української науки і культури та підвищенню їх міжнародної видимості.

7. Розглянуто інноваційні технології розвитку електронних бібліотек. Встановлено, що ключовими є технології штучного інтелекту, машинного навчання, семантичного аналізу, автоматизації бібліотечних процесів, хмарних технологій та довготривалого цифрового збереження даних. Їх використання забезпечує підвищення ефективності пошуку інформації, оптимізацію управління ресурсами та персоналізацію сервісів для користувачів.

8. Окреслено перспективи розвитку електронної бібліотеки «Україніка» та інших цифрових бібліотечних ресурсів України. Визначено, що подальший розвиток буде пов'язаний із поглибленням інтеграції у міжнародні інформаційні системи, розширенням політики відкритого доступу до наукових

ресурсів, удосконаленням цифрової інфраструктури, впровадженням інтелектуальних технологій та розвитком користувацько-орієнтованих сервісів.

Таким чином, електронні бібліотеки виступають одним із ключових інструментів формування та розвитку сучасного інформаційного суспільства, оскільки забезпечують не лише накопичення та зберігання цифрових ресурсів, а й їх активне використання в науковій, освітній та культурній діяльності. Їх функціонування сприяє якісному розширенню доступу до знань, підвищенню рівня інформаційної культури населення та розвитку цифрових компетентностей користувачів.

Подальше удосконалення електронних бібліотек безпосередньо впливає на зміцнення національного інформаційного простору України, оскільки дозволяє об'єднувати розрізнені інформаційні ресурси в єдину систему, забезпечувати їх структурованість, доступність та взаємодію. Це створює умови для ефективного обміну знаннями між науковими, освітніми та культурними інституціями.

Важливим результатом розвитку електронних бібліотек є також збереження та цифрова репрезентація культурної спадщини України. Оцифрування унікальних документів, архівних матеріалів та наукових джерел забезпечує їх довготривале збереження та захист від втрати, водночас роблячи їх доступними для широкого кола користувачів як в Україні, так і за її межами.

Крім того, інтеграція електронних бібліотек у глобальне цифрове середовище знань сприяє підвищенню міжнародної видимості українських наукових і культурних ресурсів, розширенню співпраці з іноземними інформаційними системами та включенню України у світові процеси обміну знаннями. У підсумку це підсилює конкурентоспроможність національної науки та культури в глобальному інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова О., Ребреньок Ю. Роль електронних бібліотек у збереженні і доступності культурної спадщини. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. № 11. С. 50–61.
2. Беззуб І. Електронні бібліотеки в сучасній освіті. Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2015. Вип. 41. С. 479–495.
3. Бондар Л. М., Киричок І. В., Левашова О. Л. Електронні бібліотеки як елемент якості вищої освіти. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2015. № 1. С. 42–46.
4. Бруй О. Національна електронна бібліотека: як це працює і навіщо Україні. Читомо. 2021. 6 квітня. URL: <https://chytomo.com/natsionalnaelektronna-biblioteka-iak-tse-pratsiuie-i-navishcho-ukraini/> (дата звернення: 01.03.2026).
5. Василевська Ю. І., Кохановська Р. А., Федущко С. С. Розвиток електронних бібліотек у сучасному суспільстві. Сучасна наука: теорія і практика: Х Міжнародна науково-практична конференція. Київ, 25–26 листопада 2016 р. Київ, 2016. С. 147–150.
6. Вовк Н. С Автоматизація підсистеми обслуговування читачів у системі електронної бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 2. С. 27–34.
7. Горбань Ю., Прокопенко Л., Каракоз О. Специфіка діяльності публічних бібліотек України за умов російсько-української війни. *Український Інформаційний простір*. 2025. Вип. 1 (15). С. 188–200.
8. Добровольська В. В. Державна політика в галузі культури України: стан та розвиток системи управління документацією : монографія. Київ, 2017. 233 с.
9. Добровольська В. В., Сидоренко Т. В., Сидоренко А. І. Культурні практики публічних бібліотек Півдня України в контексті динаміки соціокультурного поступу регіону. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 3. С. 96–101.

10. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11.
11. Добровольська В.В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні: монографія / Вікторія Добровольська ; М-во культури та інформаційної політики України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – Київ : НАКККиМ, 2020. – 352 с. : ISBN 978-966-452-305-6.
12. Добровольська В.В., Електронна бібліотека «Україніка» – унікальний інтегрований ресурс цифрової документальної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 1. С. 79–87.
13. Дубровіна Л. А. Рукописно-книжна спадщина України в сфері національної культури: створення традиційних та електронних ресурсів. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2014. Вип. 18. С. 286–315.
14. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В., Онищенко О. С., Боряк Г. В. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2020. Вип. 25. С. 290–309.
15. Електронна бібліотека «Україніка»: офіц. сайт. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=f&i21dbn=ukrlib&p21dbn=ukrlib> (дата звернення: 04.05.2026).
16. Забіянов Є. В. Електронні бібліотеки – унікальний цифровий репозитарій культурного надбання. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матер. міжнар. наук. конф. (26–27 листопада 2020 р.)*. Харків: ХДАК, 2020. С. 138–139.
17. Забіянов Є. В. Електронні бібліотеки музеїв як складова загальнокультурного тренду. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: зб. матеріалів Четвертої міжнар. наук. конф., м. Київ, 20–22 травня 2021 р.* Київ: Вид. центр КНУКиМ, 2021. С. 239–242.

18. Забіянов Є. В. Краєзнавчі електронні бібліотеки півдня України як віртуально-дослідницький простір з вивчення регіональної історії. Science, society, education: topical issues and development prospects: Abstracts of I 202 International Scientific and Practical Conference Kharkiv, Ukraine, 16-17 December 2019. Kharkiv: SPC «Sci-conf.com.ua», 2019. P. 514–518.

19. Збанацька О., Добровольська В. Електронна бібліотека «Культура України» в системі електронних ресурсів бібліотеки. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнародного симпозіуму, 6 червня 2019 р. М-во куль. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистець. Київ: НАКККиМ, 2019. С. 360–361.

20. Каращук О. Бібліотека в сучасному інформаційному просторі. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 596–610.

21. Кізян О. І. Електронні бібліотеки України як джерелознавча база наукових досліджень. Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього: Матеріали II наук.-практ. конф., 25 вер. 2019 р. Вінниця. Вінниця, 2019. URL: https://library.vn.ua/Konf2019/texts/6_1.htm (дата звернення: 08.04.2026).

22. Колоскова Г. Формування електронних колекцій та фондів документів як новий напрям інформаційного обслуговування користувачів публічних бібліотек. *Молодий вчений*. 2018. № 2. С. 666–670.

23. Коновал Л. Функціонування національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка». *Бібліотечний вісник*. 2016. № 2. С. 11–16.

24. Кунанець Н., Ржеуський А. Соціокомунікаційні канали передавання інформації в електронних бібліотеках. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 5. С. 3–7.

25. Кучерук О. А., Караман С. О., Караман О. В. Науково-освітні електронні бібліотеки у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 152–165.

26. Литвиненко Н. Концепція Краєзнавчої електронної бібліотеки Донбасу: проєкт. Час. Суспільство. Бібліотека: матеріали III Всеукр. наук.-практ.

конф., 26-27 листоп. 2009 р. Луганськ: Луган. держ. ін-т культури і мистецтв, 2009. С. 101–106.

27. Лобузін І. В. Цифрові бібліотекарі доби е-науки та семантичних веб-технологій. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 6. С. 18–24.

28. Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія / відп. ред. В. А. Широков ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 216 с.

29. Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В. Бібліотека цифрового суспільства в забезпеченні системної підтримки наукових досліджень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 5–12.

30. Маковська В. В. Електронна бібліотека Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки: формування та перспективи розвитку. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації: матеріали Міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2020 р.)*. Київ, 2020. С. 207–210.

31. Пасмор Н. П. Електронні бібліотеки як елемент інформаційного суспільства: консенсусні рішення. Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra: матеріали міжнар. веб-конф. (м. Харків, 27 берез. 2014 р.). Харків, 2014. URL: http://library.nulau.edu.ua/biblioteka/Web-konf2014/Statti_Tezu/Pasmor.doc (дата звернення: 08.04.2026).

32. Пасмор Н. П. Цифрові сервіси е-науки: бібліотечний контекст. Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення: зб. наук. пр. за матеріалами Круглого столу (м. Харків, 5 квіт. 2019 року). Харків: НДІ ПЗІРНАПрНУ України, 2019. С. 97–103. 215.

33. Пасмор Н. П., Будецька О. О. Колекції рідкісних видань: проблеми збереження фондів у цифрову епоху. Розмаїття культур: історія і соціально-комунікативна природа книги: матеріали IV міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 12–15 квіт. 2011 р.). Харків, 2012. С. 170–176.

34. Попик В. Концептуальні засади розбудови фундаментальної національної електронної бібліотеки «Україніка». *Бібліотечний вісник*. 2015. № 2. С. 6–9.

35. Початок проєкту створення Національної електронної бібліотеки України за підтримки ЮНЕСКО та ІФЛА. Українська бібліотечна асоціація. 2023. 17 лютого. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5078-pochatokproiektu-stvorennia-natsionalnoi-elektronnoi-biblioteki-ukrainy-za-pidtrymkyunesko-ta-ifla> (дата звернення: 23.04.2026).

36. Прилуцька Н. С. Особливості функціонування наукових і освітніх електронних бібліотек. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 2. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v22i2.427> (дата звернення: 11.04.2026).

37. Прилуцька Н. С. Понятійно-термінологічний аналіз поняття «електронна бібліотека». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 3. С. 131–134.

38. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> (дата звернення: 04.05.2026).

39. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 № 32/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр> (дата звернення: 04.05.2026).

40. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 04.05.2026).

41. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр> (дата звернення: 04.05.2026).

42. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 04.05.2026).

43. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12> (дата звернення: 04.05.2026).
44. Профіль комплектування електронної бібліотеки «Культура України» / ДЗ «Нац. парлам. б-ка України». Київ, 2010. 8 с.
45. Резніченко В. А., Захарова О. В., Захарова Е. Г. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси. *Проблеми програмування*. 2005. № 4. С. 60–72.
46. Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е., Добровольська В. В. Електронні інформаційні ресурси бібліотек технічних університетів України: порівняльний аналіз. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 5–14.
47. Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е., Добровольська В. В. Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек технічних закладів вищої освіти України в умовах карантину та воєнного стану: порівняльний аналіз. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 57–65.
48. Рибачок О. Європейська цифрова бібліотека (Європіана): створення та пріоритети розвитку (2000–2020). *Бібліотечний вісник*. 2017. № 2. С. 8–16.
49. Рибачок О. М. Стратегія Бібліотеки конгресу США в галузі створення Національної цифрової бібліотеки у 1995–2015 роках. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 4. С. 44–50.
50. Скрипка Л. І., Бондаренко О. М., Фоменко О. Л. Електронна бібліотека в системі дистанційної освіти вищого навчального закладу. Проблеми і перспективи розвитку освіти. Організація дистанційної освіти у загальноосвітній та вищій школі: 3б. статей Всеукраїнської наук. конф. 15–16 січня 2016 року. Дніпропетровськ: GlobalNauka, 2016. С. 110–117.
51. Соляник А. А. Корпоративність як основа формування фонду Національної електронної бібліотеки України. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матер. міжнар. наук. конф. (24–25 листопада 2016 р.). Харків : ХДАК, 2016. С. 118–120.

52. Спірін О. М., Саух В. М., Резніченко В. А., Новицький О. В. Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 6. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v14i6.21> (дата звернення: 08.04.2026).
53. Трачук Л. Електронні бібліотеки та колекції документів на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек України. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 7. С. 33–37.
54. Федущко С., Серов Ю. Е-бібліотеки Канади і Словенії. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 2. С. 3–9.
55. Чернявська О. В. Електронна бібліотека. Електронна освіта: термінологічний словник / кол. авторів; за ред. В. С. Бакірова. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. С. 37–40.
56. Чумак Є. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 5. С. 16–23.
57. Юдов А. М. Традиційні та сучасні бібліотечні сервіси: трансформаційні перетворення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 34–41.
58. Abumandour E.-S. T. Public libraries' role in supporting e-learning and spreading lifelong education: a case study. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*. 2020. Vol. 14. № 2. Pp. 178–217.
59. Dobrovolska, V., Cherednyk, L., Hunchenko, Y. Modern Library as a Socio-Cultural Space. 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities, SCIA 2022; Lviv; Ukraine; 20 October 2022. С. 83-93. ISSN: 16130073.
60. Dublin Core Metadata Element Set. URL: <https://www.dublincore.org> (дата звернення: 04.05.2026).
61. IFLA Guidelines for Digital Libraries. International Federation of Library Associations and Institutions. URL: <https://www.ifla.org> (дата звернення: 04.05.2026).

62. MARC 21 Format for Bibliographic Data. Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/marc/> (дата звернення: 04.05.2026).
63. Mbambo S. M., Jiyane G. V., Zungu N. M. The use of electronic learning centres in public libraries in the city of Johannesburg. *South Africa. Library Hi Tech News*. 2022. Vol. 39. № 1. Pp. 7–11.
64. Nataliia Kunanets, Viktoriya Dobrovolska, Natalia Filippova, Luybov Dubrovina et al. (2021). Designing the Repository of Documentary Cultural Heritage. In: Shakhovska N., Medykovsky M. (eds) *Advances in Intelligent Systems and Computing* V. CSIT 2020, vol 1293, pp. 1034–1044. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-63270-0_70 (0,6 ум. др. арк.).
65. UNESCO Recommendation on Open Science. Paris : UNESCO, 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org> (дата звернення: 04.05.2026).